

Dipl. inž. Milan Hafner, Ljubljana
Poslovno združenje za mlekarstvo

PROIZVODNJA, PRERADA I PROMET MLIJEKOM I MLJEČNIM PROIZVODIMA U SLOVENIJI GOD. 1964.

Poslovno združenje za mlekarstvo u Ljubljani je i za god. 1964. sakupilo podatke i analiziralo tržište mlijekom u Sloveniji. Priopćujemo neke činjenice koje su najznačajnije za mljekarstvo u protekloj godini.

U god. 1964. se proizvodnja mlijeka smanjila. Uzrok je bio prije svega u daljnjem smanjenju broja krava. Prema podacima Zavoda za statistiku SRS ustanovljeno je stanje u januaru 1964—1965.

	januar 1964.	1965.	smanjenje
Ukupan broj krava i steonih junica	267 700	244 457	— 8,68%
od toga: na društvenom sektoru	17 400	17 157	— 1,4 %
na individualnom sektoru	250 300	227 300	— 9,2 %

Podaci kazuju da se broj krava smanjio mnogo više nego u god. 1963. Osobito se stanje krava znatno smanjilo na individualnom sektoru.

Kretanje proizvodnje i organiziranog otkupa mlijeka u SRS

Prema ocjeni Zavoda za statistiku SRS cjelokupna proizvodnja mlijeka u Sloveniji iznosila je cca 378 358 000 l. Od toga je proizvedeno na društvenim gospodarstvima 46 918 670 l (povećanje za 2,8%), na individualnom sektoru 331 440 000 l (smanjenje za cca 11,7%).

Te činjenice nam ukazuju na izvanredno brzo smanjenje ekonomske zainteresiranosti individualnih stočara ne samo za proizvodnju mlijeka, nego dapače i za uzgoj muzne stoke, jer za to nema ekonomskih uvjeta.

To stanje uvelike pogađa i mljekarske pogone u SRS, koji od individualnog sektora otkupljuju putem kmetijskih zadruga svake godine manje količine mlijeka. Slijedeći pregled nam kazuje kako se otkup smanjuje:

God	Ukupan otkup mlijeka	Indeks	Društveni sektor	Indeks	Individ. sektor	Indeks
1961.	88,6	100	29,3	100	59,3	100
1963.	83,5	94,25	37,7	128,5	45,7	77,1
1964.	80,6	91	41,5	141,4	39,1	66

Osim tih količina mljekare su u Sloveniji otkupile još 139 680 l vrhnja (indeks 111,8) koje su preradile u maslac.

Iz ovih podataka Poslovnog udruženja za mlekarstvo možemo zaključiti da se tržna proizvodnja mlijeka na društvenim gospodarstvima povećala uprkos nepovoljnim ekonomskim uvjetima, a u prvom redu povećanja proizvodnih troškova. Ovo minimalno povećanje je u prvom redu rezultat veće produktivnosti krava zbog čega uprkos malom smanjenju broja krava tržna proizvodnja se povećala za 10,1%. Time je u ovoj godini po prvi puta društveni sektor davao potrošačkim centrima preko mljekara više mlijeka nego individualni proizvođači.

Spomena je vrijedna činjenica, da je prošle godine na društvenim gospodarstvima dosegla prosječna muznost po kravi 3 000 l, dok je na individualnom sektoru bila još nešto niža od 1 800 l. Proizvodni rezultati na društvenim gospodarstvima se brzo povećavaju, što je svakako pozitivno, ali je u prvom redu potrebno ustaliti proizvodne troškove i s time smanjiti financijske gubitke, što ih prouzrokuje proizvodnja mlijeka kod većine proizvodnih pogona.

Otkupna cijena mlijeka i njezin utjecaj na proizvodnju

Ne možemo mimo činjenice, da su i prošle godine otkupne cijene imale najvažniji utjecaj na tržištu proizvodnju. Minimalne otkupne cijene za društveni sektor su se u vezi sa saveznom odlukom nešto povećale, ali to nije bilo usklađeno s porastom cijena za krmu i sa cijenama za tovljenu stoku. Uspjelo je nešto smanjiti razliku između proizvodne i otkupne cijene saveznom premijom te uz dodatnu republičku premiju te čestim korekturama prodajnih cijena za konzumno mlijeko i mliječne proizvode koje su bili pod društvenom kontrolom.

Mljekare su u okviru danih mogućnosti povećale i otkupne cijene individualnim proizvođačima. Njihova visina je kod pojedinih mljekara znatno varirala, i to prije svega radi različitih stanovišta, koja su na povišenje prodajnih cijena konzumnog mlijeka imale općinske skupštine, odnosno radi različitih proizvodnih troškova i proizvodnih mogućnosti pojedinih mljekara.

U većini slučajeva mljekare su bile svjesne da otkupne cijene mlijeka ne podstiču tržištu proizvodnju mlijeka, pa zato su u vlastitom interesu, da povećaju manje iskorištenje kapaciteta svojeg pogona, te cijene i više puta u godini povisivale, ako su uspjele isposlovati od nadležnih organa i promjenu prodajnih cijena mlijeka i mliječnih proizvoda.

Prema sabranim podacima, kojima raspolaže Poslovno združenje za mlekarkarstvo prosječna visina otkupnih cijena mlijeka god. 1964. u usporedbi s proteklih godinama bila je:

God.	Prosječna otkupna cijena mljekara d/l	Indeks	Društveni sektor	Indeks	Individ. sektor	Indeks
1962.	37,50	100	44,29	100	32,22	100
1963.	44,50	118,6	51,00	115	38,70	120
1964	57,56	153,5	63,00	142,2	50,89	157,9

Otkupna cijena svih količina mlijeka otkupljenih od mljekara povećala se prosječno za 29,35%. Najznačajnije povišenje cijene bilo je postignuto za individualne proizvođače, za 31,50% — u prvom redu zbog težnje mljekara da se smanji razlika u cijeni za mlijeko s društvenim gospodarstvima i da bi se time ublažilo smanjenje otkupa putem kmetijskih zadruga. Društvena gospodarstva su povećanjem otkupnih cijena mlijeka s 23,50% u prosjeku unovčila mlijeko s premijom po 89 d za litru s 3,80% masti.

Otkupne cijene za cjelokupnu količinu mlijeka kod mljekara kretale su se od 42—71 d/l, za mlijeko društvenih proizvođača od 51,20—75,75 d/l, a za mlijeko otkupljeno od individualnih proizvođača od 42—60 d/l.

Usprkos tolikom povećanju otkupnih cijena — iz podataka o otkupu — uočljiva je potreba za ustaljenim sistemom politike cijena za mlijeko, koji bi pružio perspektivno jamstvo ne samo za stabilizaciju tržišne mliječne proizvodnje, nego prije svega za povećanje uzgoja krava, koje su osnovno stado za daljnju reprodukciju.

Odsad kao i dosad moramo osigurati potrebnu savjetodavnu službu, koja osobito kooperacijskoj proizvodnji mlijeka i teladi mora u buduće pružiti sistem organizirane proizvodnje sa svim suvremenim metodama, koje jedino mogu voditi boljim rezultatima.

Upotreba otkupljenih količina mlijeka preko mljekara

Od ukupnih otkupljenih količina mlijeka u Sloveniji mljekare su upotrebile:

	%	Količina u litrama	Indeks (god. 1963.=100)
1. obrađeno mlijeko za konzum u svježem stanju	43,3	34 930 000	97,8
2. svježe mlijeko prodano u SR Hrvatsku (Rijeka)	7,2	5 741 000	106,5
3. mlijeko za izvoz u Italiju. (Trst, Gorica)	5,2	4 191 130	72,3
4. mlijeko prerađeno u mlječne proizvode	44,3	35 716 300	97,5

Prošle godine se nešto smanjila potrošnja svježeg pasteriziranog mlijeka u Sloveniji, na što je vjerojatno utjecalo povećanje maloprodajne cijene mlijeka.

Prodaja svježeg mlijeka iz Slovenije (Hrvatska i Italija) je u cjelosti nazađovala za 10,9% u usporedbi s god. 1963. Znatno se smanjila količina mlijeka izvezena u Italiju (za 27,7%), u prvom redu radi nepovoljnih izvoznih uvjeta i smanjenog otkupa mlijeka.

Prerada mlijeka u mlječne proizvode se minimalno smanjila. Time se još postepeno povisila deficitarnost tih proizvoda na tržištu; ovo se pak djelomično ublažila nakupom iz drugih republika.

Od otkupljenog mlijeka mljekare su proizvele ove količine mlječnih proizvoda i prodale ih na tržište po ovim prosječnim prodajnim cijenama:

Vrsta proizvoda	Količina (kg, litre, kom.)	Indeks	Prosječna prodajna cijena n/kg, l, kom	Indeks (1963= =100)
1. pasterizirano mlijeko u bocama	31 129 000	144,3	76,40	117,8
2. mlijeko u prahu	890 580	102	610—775	117,3
3. kondenzirano mlijeko	32 526 doza	97,9	190—200	—
4. evaporirano mlijeko	12 903	—	180	—
5. jogurt	1 264 526 l	87,2	154,4	117,2
6. maslac (I. kval.)	672 312	86,7	1126	115,6
maslac (II. kval.)	84 003	194	1055	119,3
7. tvrdi i polutvrđi sirevi	1 462 714			
emetalac	356 035	103,7	813	121,8
grojer	414 958	95,8	749	121,8
trapist	273 930	81,9	653	120
gauda	254 570	141	748	150
tolminski	66 293	94,7	725	119,2
edamac	22 481	61,8	687	123
posavski	60 373	391	760	118,7
parmezan	14 755	113	1110	113
8. meki sirevi				
gorgonzola	23 815	110	771	103,6
belpaese	6 286	33,9	776	109
kvargli	51 678 kom.	86,2	24	100
romadur	7 237 „	84,5	108	103

Vrsta proizvoda	Količina (kg, litre, kom.)	Indeks	Prosječna prodajna cijena n/kg, 1, kom	Indeks (1963 = 100)
9. topljeni sir (kg)	60 740	63,4	608	115,5
„ „ (kutija)	117 625	kom. —	171	—
10. skuta	254 560	119,2	204	137,8
11. smetana	535 394	117,2	522	132,8
12. mlječni sladoled	7 995 700	kom. 111,5	28,25	111
13. kazein	35 505			
14. kazein ljepilo	329 890	66,7	685	129
15. jugolit	108 805	107,4	1295	102

Osim spomenutih proizvoda mljekare su prodale proizvođačima još i 304 000 l obranog mlijeka (à 10—25 d/l), 522 520 l stepke (à 3—13,5 d/l), 6 140 000 l surutke (à 0,5—4 d/l) za ishranu stoke.

Iz pregleda je uočljivo da se količina većeg dijela proizvoda nešto smanjila (maslac, jogurt, meki sirevi) dok je proizvodnja tvrdih i polutvrdih sireva ostala jednaka. Mijenjala se samo količina kod pojedinih vrsta, jer se u prvom redu širi proizvodnja gauda sira.

Visina prodajnih cijena u mljekarama kod većine proizvoda nije nadmašila nivo povećanja otkupnih cijena za mlijeko. To dokazuje da su mljekare povisivale otkupne cijene mlijeka na račun smanjenja i onako malih fondova, koje su uspjele formirati. Deficitarnost mlječnih proizvoda na tržištu podmirivale su djelomično vlastitom nabavom proizvoda iz drugih republika.

Ovaj promet uočljiv je iz ovih podataka:

Proizvod:	Dokup iz drugih republika kg	Indeks 1963=100	Prodaja iz Slovenije kg	Indeks 1963=100
maslac	362 802	149,4	44 620	117
sir	670 376	279,0	153 330	148
vrhnje	19 260	—	—	—
jogurt	340 000	—	—	—
mlječni prašak	100 600	—	—	—

Izvoz sira u Italiju dosegao je 68 709 kg (grojer, tolminski), što je za 91% više nego u god. 1963. Uza sve to izvoz nije od značenja i to prije svega radi visokih cijena naših sireva i deficita na unutarnjem tržištu.

Iskorištenje mljekarskih pogona i troškovi obrade i prerade mlijeka u Sloveniji

Kako se je gospodarilo u mljekarama u prvom redu je odlučivala iskorištenost njihovih pogona. God. 1964. kapaciteti mljekara prosječno su iskorišteni samo s 57,7% i tu su još mogućnosti za smanjivanje proizvodnih troškova. U pojedinim mljekarama su pogoni iskorišteni i manje od 40%, u nijednom pogonu kapacitet nije iskorišten više od 80%.

Uz te uvjete se i prošle godine povećala visina prosječnih troškova obrade i prerade 1 litre mlijeka. Ti su troškovi iznosili u prosjeku 28,95 d/l, što predstavlja povišenje za 25,8% u usporedbi s god. 1963. U mljekarama su se troškovi obrade i prerade kretali između 18,5 i 40,7 d/l. Uzrok tolikom odstupanju zavisio je o usmjerenosti proizvodnje, zaposlenosti radne snage i opsegu otkupa mlijeka. Kod pasterizacije mlijeka (u bocama) troškovi su se kretali između 20—32 d/l, a kod prerađenog mlijeka od 20—40 d/l.

U mljekarama 1 litra otkupljenog mlijeka u obrađenom i prerađenom stanju u prosjeku je bila unovčena s 86,51 d, što znači da je vrijednost mlijeka 66,5% od ukupnih troškova prerade.

Čestitamo 70. rođendan prof. dr Nikoli Zdanovskom



Dr Nikola Zdanovski je rođen u Moskvi god. 1895. Diplomirao je na Poljoprivredno šumarskom fakultetu u Zagrebu 1926, a doktorirao 1936. iz oblasti stočarstva. Službovao je na Poljoprivrednom dobru »Božjakovina«, a zatim radio 10 godina kao upravnik planinskog dobra Mrzle Vodice. U periodu od 1941. do 1944. aktivno sarađuje s NOP-om, a od 1944. po nalogu odlazi na oslobođeni teritorij ZAVNOH kao organizator stručne nastave. Poslije rata, šef je Odsjeka za stočarstvo u Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva NR Hrvatske, zatim upravnik Instituta za stočarstvo NRH, od god. 1946. predstojnik Zavoda za mljekarstvo i planinsko gospodarstvo na Poljoprivredno šumarskom fakultetu u Zagrebu, na kojem je i habilitirao iz mljekarstva, a god. 1947. prelazi u Sarajevo za redovnog profesora planinskog gazdovanja i mljekarstva, gdje se i danas nalazi.